

багаторівневою структурою. Соціально-значущі якості знаходяться в тісному взаємозв'язку між собою, поєднуються одна з одною і утворюють певну цілісність і єдність.

Таким чином, формування та розвиток соціально-значущих якостей – процес надзвичайно складний, багатоаспектний, багатфакторний і достатньо довготривалий. Його необхідно особливо інтенсивно здійснювати саме у підлітковому віці. Тому працівникам пенітенціарних установ необхідно, в першу чергу, знати особливості психічного розвитку підліткового віку.

Левенець О.А.,

кандидат психологічних наук,
професор кафедри юридичної
психології НАВС

КРИЗОВА ІНТЕРВЕНЦІЯ ЯК МЕТОД ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ПРАЦІВНИКАМ ОВС

Питомої ваги у сучасних умовах набуває питання психологічної допомоги працівникам органів внутрішніх справ, які виконують професійні обов'язки в екстремальних умовах діяльності. Допомога у важких кризових станах називається екстреною психологічною допомогою, основна мета якої – профілактика патологічних змін, відновлення й збереження психосоматичного здоров'я. Дієвим засобом психологічної допомоги працівникам, які перебували в екстремальних умовах діяльності, є кризова інтервенція. Під кризовою інтервенцією розуміють таку форму психологічної допомоги, яка займається симптомами та розладами, що можуть бути безпосередньо пов'язані з кризами. Головна мета кризової інтервенції – уникнення госпіталізації чи хроніфікації симптомів, які виникають унаслідок кризових ситуацій, активізація ресурсів для саморегуляції та самопомоги працівника.

Кризове консультування досить ефективний психопрофілактичний засіб, який є більш доступним порівняно з іншими видами психологічної допомоги, які потребують значних часових витрат, певної підготовки, обладнання тощо.

Будь-яке психологічне консультування має свою структуру, етапи, кожний з яких виконує певну функцію в усвідомленні та вирішенні проблеми. В цілому консультування охоплює, по-перше, діагностичний процес, по-друге, процес дослідження та формування ресурсу працівника, по-третє – розробки стратегій вирішення конфлікту або проблеми. Але кризове консультування неможливо підвести під якусь схему, оскільки

тривалість етапів консультування залежить від потреб працівника та ступеню його готовності скористатися психологічними послугами.

Кризова інтервенція – це робота, спрямована на вираження сильних емоцій працівника, відкриття доступу до дослідження гострих проблем та формування розуміння поточних проблем, для його психологічної підтримки, а також створення фундаменту для прийняття ним пережитого досвіду. Загальним змістом описаної стратегії дій психолога є допомога постраждалому в розумінні змісту того, що відбулося, у відновленні почуття контролю свого емоційного стану та контролю над своїм життям, відновленні самооцінки. При кризовій інтервенції психолог дуже активно бере участь у всьому, що відбувається з працівником для того, щоб оцінити ситуацію і сформулювати план консультативного процесу.

Присутність психолога для працівника, який пережив екстремальні події, це повне привнесення себе в інтеракцію з компетентним фахівцем. Працівники міліції часто йдуть саме до психолога, оскільки якісні стосунки зі значущими фігурами, можливість бути присутнім з іншою важливою особою в неопосередкованій близькості з якимось причин блокована. Тому психологи повинні бути готові емоційно реагувати та співпереживати постраждалим працівникам, уміючи при цьому дистанціюватися й об'єктивно оцінювати консультативний процес та обирати доцільні техніки консультування. При роботі з кризовим станом психолог повинен надати співробітникові підтримку, а саме – бути «з ним», тобто допомогти йому пройти через складний процес. Демонстрація стабільності і спокою, уникання критики, агресії, проявів нетерпіння з боку психолога також сприяють стабілізації емоційного стану працівника. Для цього консультант може використовувати невербальні (віддзеркалювання) техніки і вербальні (техніки активного слухання, використання репрезентативної системи клієнта, техніки суб'єктивної прибудови).

Як відомо, внутрішня робота з асиміляції нового, в тому числі, травматичного, досвіду проходить через процес вербалізації. Терапевтичні відносини, побудовані на підставі діалогу, мають деякі специфічні характеристики. Переживання працівником кризової ситуації – це процес, що триває певний час. З боку психолога йому відповідає зустрічний процес – співпереживання. Процес співпереживання включає: докладну розмову про кризову ситуацію; емпатичне розуміння і безумовне прийняття консультантом емоційної реакції співробітника, вербалізація психологом його почуттів; оцінка переживань співробітника як природних в даній ситуації.

У консультуванні психологи часто мають справу з гострими та реактивними станами, що звичайно виникають як реакція на певні стреси. Варто пам'ятати, що слабковиражена депресія може перерости в гостру, із суїцидальними намірами. Досвід показує, що при активній підтримці психолога динаміка перебігу гострої кризи більш позитивна. Це пояснюється світоглядними концепціями, негативним мисленням, травматичним досвідом працівника, що потребує від психолога складної терапевтичної роботи протягом певного періоду часу. Частота зустрічей з працівниками у фазі загострення депресії повинна бути щоденною з поступовим її зменшенням. У подальшому у процесі консультування необхідно долати залежність працівника від психолога і з кожною наступною зустріччю спонукати його до більш активної ролі у подоланні негативних емоцій та вирішенні проблем.

Отже, кризова інтервенція є дієвим та доступним методом психологічної допомоги працівникам органів внутрішніх справ після їх перебування в екстремальних умовах діяльності. Даний метод психолог може застосовувати іноді навіть в несприятливих умовах, за відсутності певного обладнання та комфорту, (що в цілому є важливим фактором роботи психолога). Дотримання принципів кризової інтервенції, емпатійний контакт, високий рівень активності психолога-консультанта дозволяє вчасно надати необхідну допомогу та виграти час для включення в дію механізмів психологічної адаптації працівника.

Лефтеров В. А.,

доктор психологических наук, профессор
заведующий кафедры общественных наук
Одесского национального медицинского
университета;

Гурский В. Е.,

преподаватель кафедры тактико-специальной
подготовки Донецкого юридического
института МВД Украины

ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА СОТРУДНИКОВ ВОЕНИЗИРОВАННЫХ СПЕЦПОДРАЗДЕЛЕНИЙ ИМИТАЦИОННЫМИ СРЕДСТВАМИ

Деятельность специальных подразделений Вооруженных Сил, Пограничных войск, МВД, служб безопасности и других военизированных формирований направлена на решения различных специфических задач, в том числе поиск, захват (арест) или уничтожение